Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

ΠΡΟΛΟΓΟΣ 11
ΕΙΣΑΓΩΓΗ 19
– Ο ομφαλός ως τόπος κοινωνικής συνοχής και διαμόρφωσης ταυτότητας και ο ρόλος της αρχαιολογίας της θρησκείας 25

ΠΡΩΤΟ ΜΕΡΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ
Η έννοια του ομφαλού και η θεώρησή του

1. Θεμελιώδεις έννοιες που συνιστούν τον όρο *ομφαλός* 55
1.1. Ιερός Χώρος και Χρόνος, η έννοια του Άχρονου 66
1.2. Η έννοια της Αναγέννησης και της Ανάστασης 70
1.3. Η αρχέτυπη έννοια του κύκλου και του τετραγώνου 79
1.3α. Ο κοσμικός κύκλος 79
1.3β. Το κοσμικό Τετράγωνο 94

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ
Ο Συμβολισμός στη θεώρηση του κόσμου

2. Συμβολισμός - εισαγωγή 103
2.1. Ο συμβολισμός του ομφαλού 129
2.1.α. Η έννοια του μυστηρίου 143
2.1.β. Ο ομφαλός ως πέτρα 146

2.1.γ. Ο ομφαλός ως βαίτυλος 159
2.1.δ. Ο ομφαλός ως ορθόλιθος 162
2.1.ε. Ο φαλλικός συμβολισμός του ομφαλού 165
2.1.στ. Ο ομφαλός ως τόπος μύησης (λαβύρινθος) 172
2.1.ζ. Ο συμβολισμός του ομφαλού ως βωμού 176

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ
Ο Ομφαλός ως σύμβολο του φυσικού κόσμου

3. Ο Συμβολισμός του κέντρου 185
3.1. Το ιερό Όρος ως ομφαλός 187
3.2. Το ιερό Δέντρο ως ομφαλός και ο συμβολισμός του ως σταυρός 212
3.2.α. Ο Σταυρός 236
3.2.β. Το σχήμα του Σταυρού προχριστιανικά 238
3.2.γ. Ο Σταυρός ως χριστιανικό σύμβολο 246

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ
Ο Ομφαλός ως σύμβολο του χτιστού κόσμου

4. Ο Ναός ως ομφαλός 279
4.1α. Ο ουράνιος συμβολισμός του θόλου 283
4.1.β. Ο χθόνιος συμβολισμός του θόλου 298
4.2. Ο Ναός ως κέντρο και ομφαλός 311
4.2.α. Η έννοια του Υψηλού 320
4.3. Η Βυζαντινή Μυστική Θεολογία και ο Χριστιανικός Ναός 334

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ
Από το σύμβολο στη θρησκεία και την ταυτότητα. Το πολιτιστικό στοιχείο και η επιστήμη της αρχαιολογίας, ως όχημα στην έκφραση πολιτικών ταυτοτήτων

5. Η έννοια του κέντρου και του ομφαλού στις Ιερές Πόλεις της Παλαιάς Διαθήκης 341
5.1. Η έννοια του κέντρου και του ομφαλού στους αρχαίους λαούς της Ανατολικής Μεσογειακής Λεκάνης 341

5.1.α. Χαναάν ... 341
5.1.β. Φοινίκη ... 344
5.1.γ. Μεσοποταμία ... 346
5.1.δ. Χεττιτική Αυτοκρατορία ... 350
5.1.ε. Κρήτη ... 355
5.1.στ. Περσία ... 362
5.1.ζ. Ιταλία ... 362
5.1.η. Ελλάδα ... 364
5.2. Ιερές πόλεις της Παλαιάς Διαθήκης ... 369
5.2.α. Συχέμ ... 369
5.2.β. Σηλώ ... 373
5.2.γ. Βαιθήλ ... 375
5.2.δ. Ιερές Πόλεις – Παγκόσμιες Πρωτεύουσες ... 378

ΔΕΥΤΕΡΟ ΜΕΡΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ
Οι Άγιοι Τόποι ως κέντρα - ομφαλοί

1. Η Ιερουσαλήμ ως Κέντρο του κόσμου και ομφαλός της γης ... 383
1.1. Η απεικόνιση της Ιερουσαλήμ ως ομφαλού σε χάρτες ... 399

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ
Ο Πάνσεπτος Ναός της Αναστάσεως ως ομφαλός του χριστιανικού κόσμου

2. Οι περίοδοι του Ναού της Αναστάσεως ... 413
2.1. Ιουδαϊκή - Χριστιανική Περίοδος (33-135 μ.Χ.) ... 414
2.2. Η Αιλία Καπιτωλίνα (135-326 μ.Χ.) ... 418
2.3. Οι κατασκευαστικές περίοδοι του Ναού της Αναστάσεως και του συμβολισμού του ομφαλού ... 420
– Η Περίοδος του Μεγάλου Κωνσταντίνου και της οικοδόμησης των Κωνσταντίνειων Καθιδρυμάτων (326-614 μ.Χ.) ... 420
1η ΟΙΚΟΔΟΜΙΚΗ ΦΑΣΗ ... 420
2.3.α. Η Ανάστασις ... 423

2.3.β Ο Πανάγιος Τάφος του Μεγάλου Κωνσταντίνου 432
2.3.γ. Ο Ομφαλός 450
2.4. Η καταστροφή των Αγίων προσκυνημάτων από τους Πέρσες (614 μ.Χ.) και η ανοικοδόμηση του Ναού της Αναστάσεως από τον Πατριάρχη Μόδεστο 457
2.5. Η ανοικοδόμηση του Ναού της Αναστάσεως από τον αυτοκράτορα του Βυζαντίου Κωνσταντίνο Θ΄ τον Μονομάχο (1024-1048) 458

2η ΟΙΚΟΔΟΜΙΚΗ ΦΑΣΗ 458
2.5.α. Ο Ομφαλός 467
2.6. Πρώτη Σταυροφορική περίοδος (1099-1187) 468

3η ΟΙΚΟΔΟΜΙΚΗ ΦΑΣΗ 468
2.6.α. Η Κρύπτη της Αγίας Ελένης 469
2.6.β. Ο Ναός της Αναστάσεως 473
2.6.γ. Ο Ομφαλός 478
2.7. Η μεγάλη πυρκαγιά στον Ναό της Αναστάσεως το 1808 και η Οικοδομική Φάση του Κομνηνού Κάλφα 480

4η ΟΙΚΟΔΟΜΙΚΗ ΦΑΣΗ 480
2.7.α. Ο Ομφαλός 488
2.7.β. Ισλαμική τέχνη και Μυστικισμός 492
2.7.γ. Φιλοσοφικές και καλλιτεχνικές επιδράσεις στο έργο του Κομνηνού Κάλφα 502
2.8. Τα προσκυνήματα του Ναού της Αναστάσεως 522
2.8.α. Η Αποκαθήλωση 524
2.8.β. Ο Τόπος των Γυναικών 524
2.8.γ. Ο Γολγοθάς (Κρανίου Τόπος) και το παρεκκλήσιο του Αδάμ 525
2.8.δ. Ο Πανάγιος Τάφος 526
2.8.ε. Ο τάφος του Δίκαιου Ιωσήφ 526
2.8.στ. Ο κήπος του *Μή μου ἅπτου* 526
2.8.ζ. Η κολώνα του Δαρμού 527
2.8.η. Η φυλακή του Χριστού και το παρεκκλήσιο των κλαπών 527
2.8.θ. Το παρεκκλήσιο του Εκατόνταρχου Λογγίνου 527
2.8.ι. Το παρεκκλήσιο «Διαμερίσαντο» 527
2.8.κ. Το παρεκκλήσιο της Αγίας Ελένης και το σπήλαιο της Εύρεσης του Τιμίου Σταυρού 527
2.8.λ. Το παρεκκλήσιο της Φραγκέλωσης και του Ακάνθινου Στεφάνου 528
2.8.μ. Το παρεκκλήσιο των 40 Μαρτύρων, των Μυροφόρων και του Ιακώβου του Αδελφοθέου 528

2.9. Το Κάνιστρο-ομφαλός
(ἐν ᾧ ἐφυλάχθησαν ἀναμνήσεις τῶν Παθῶν) 528
2.9.α. Περιγραφή του Κανίστρου 535

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ 543

ΕΠΙΛΟΓΟΣ 579

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ 581
– Πηγές 581
– Ελληνόγλωσση 581
– Ξενόγλωσση 589
– Περιοδικά 601
– Διαδίκτυο 601

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΟΡΩΝ ΚΑΙ ΚΥΡΙΩΝ ΟΝΟΜΑΤΩΝ 603
α) Όρων 603
β) Κυρίων ονομάτων 609